

SYTUACJA ZAWODOWA KOSZYKARZY WYSTĘPUJĄCYCH W ROZGRYWKACH LIGI ZAWODOWEJ W POLSCE

Analiza wyników ankiety przeprowadzonej przez Związek Zawodowy Koszykarzy wśród zawodników występujących w rozgrywkach ligi zawodowej koszykówki organizowanej przez Polski Związek Koszykówki oraz Polską Ligę Koszykówki S.A.

Sierpień 2020

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	3
2. Metodologia	4
3. Ankietowana grupa	5
4. Warunki zatrudnienia	6
5. Epidemia SARS-CoV-2	12
6. PZKosz i PLK S.A. a zawodnicy	14
7. Związek Zawodowy Koszykarzy	15
8. Wnioski końcowe	16

1. Wstęp

Związek Zawodowy Koszykarzy (dalej - „ZZK”) jest dobrowolną, samorządną i niezależną organizacją działającą na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych. Celem działalności ZZK jest obrona praw i interesów wykonujących pracę zarobkową koszykarzy. Cel ten ZZK realizuje korzystając z uprawnień przysługujących ZZK jako ustawowemu reprezentantowi wszystkich zatrudnionych w Polsce koszykarzy w zakresie ich praw i interesów zbiorowych.

W czerwcu 2020 r. ZZK przeprowadził dobrowolną i anonimową ankietę wśród polskich koszykarzy występujących w sezonie 2019/2020 w rozgrywkach ligi zawodowej koszykówki w Polsce, współorganizowanych przez Polski Związek Koszykówki (dalej - „PZKosz”) oraz Polską Ligę Koszykówki S.A. (dalej - „PLK”) w oparciu o przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie. Ankieta została przeprowadzona online przy pomocy zewnętrznej platformy internetowej. Ankieta obejmowała kwestie: ogólnych warunków zatrudnienia koszykarzy, wpływu pandemii wirusa SARS-CoV-2 na warunki zatrudnienia, działań PZKosz oraz PLK w stosunku do zawodników, działalności ZZK, a także wykształcenia i rozwoju pozaboiskowego zawodników.

Celem ankiety była możliwie kompleksowa analiza sytuacji zawodowej koszykarzy występujących w rozgrywkach ligi zawodowej w Polsce, zdeterminowanie dalszych kierunków działalności ZZK oraz nade wszystko zapoczątkowanie realnego dialogu społecznego w polskiej koszykówce zawodowej w zakresie problemów objętych ankietą.

Przygotowując niniejszą analizę ZZK korzystał z doświadczeń Polskiego Związku Piłkarzy wyrażonych w „Czarnej księdze polskiego futbolu.

Raportu Polskiego Związku Piłkarzy dotyczącego warunków zatrudnienia profesjonalnych piłkarzy w Polsce” (<https://pzp.info.pl/wp-content/uploads/2019/05/Czarna-Księga-polskiego-futbolu.pdf>) z kwietnia 2019 r. oraz badania EU Athletes, orga-

nizacji zrzeszającej związki i stowarzyszenia zawodników różnych dyscyplin sportowych w Europie, w kwestii wpływu pandemii COVID-19 na sytuację zawodników i organizacji zawodniczych „Preliminary Research on the impact of the COVID-19 Pandemic on Players and their Player Associations” (<https://euathletes.org/wp-content/uploads/2020/07/Covid-research-results-FINAL.pdf>) z czerwca 2020 r.

2. Metodologia

W celu przeprowadzenia ankiety ZZK skorzystał z ogólnodostępnej platformy internetowej SurveyMonkey (www.surveymonkey.com). Rozwiązanie to zastosowane zostało, aby zapewnić bezpieczeństwo danych osobowych zawodników i zapewnić im pełną anonimowość. Jednocześnie rozwiązania techniczne dostępne w ramach w/w platformy umożliwiły wyeliminowanie ryzyka ewentualnej manipulacji wynikami ankiety oraz ułatwiły proces ich analizy.

W celu komunikacji z ankietowanymi, ZZK wykorzystał przekazane wcześniej dobrowolnie przez zawodników ich adresy e-mail. Na e-mail każdego z ankietowanych zawodników wysłane zostały dwie wiadomości: pierwsza, zapraszająca do wypełnienia ankiety oraz wyjaśniająca jej cel i sposób przeprowadzenia, a następnie druga, przekierowująca bezpośrednio do ankiety. Ankieta była jednorazowa, tzn. każdy z zawodników mógł zalogować się do ankiety jedynie raz celem udzielenia odpowiedzi. Ankieta składała się z 26 pytań, które miały zróżnicowany charakter: pytań zamkniętych jednokrotnego wyboru, pytań zamkniętych wielokrotnego wyboru oraz pytań otwartych. W przypadku niektórych pytań możliwe było zamieszczanie dodatkowych komentarzy przez ankietowanych. Zawodnicy poinstruowani zostali, że ankieta chroniona jest hasłem oraz posiada ogólny limit, gdy chodzi o liczbę maksymalnie wypełnionych formularzy. ZZK na żadnym etapie nie miało wglądu do indywidualnych odpowiedzi któregokolwiek z zawodników.

Wszystkie powyższe rozwiązania miały na celu zagwarantowanie spójności ankiety

przy pełnej anonimowości zawodników, co w efekcie miało zapewnić pełną swobodę wypowiedzi skutkująca uzyskaniem miarodajnych wyników.

3. Ankietowana grupa

W ankiecie wzięło udział 86 spośród 117 zaproszonych zawodników. Przekłada się to na frekwencję na poziomie 73.5%. Ankietowanymi byli wyłącznie koszykarze posiadający status zawodnika miejscowego w rozumieniu przepisów PZKosz i PLK, co w uproszczeniu oznacza, że ankieta skierowana została do zawodników polskich.

Ankietowani podzieleni zostali na 5 grup wiekowych: poniżej 18 lat, 18-23 lata, 23-28 lat, 28-33 lat, 33 lata lub więcej. Ostatecznie, wśród respondentów zabrakło zawodników z grupy poniżej 18 lat, zaś najwięcej zawodników wypełniających ankietę (32.6%) znalazło się w przedziale wiekowym 23-28 lat. Kolejną grupą pod względem liczby udzielonych odpowiedzi była kategoria 18-23 lat (25.6%), następnie plasują się odpowiednio grupy „33 lata lub więcej” (22.1%) oraz 28-33 lat (19.8%).

Wśród respondentów znaleźli się zawodnicy z wszystkich 16 klubów występujących w rozgrywkach PLK w sezonie 2019/2020, tj. z Bydgoszczy, Dąbrowy Górniczej, Gliwic, Gdyni, Lublina, Ostrowa Wielkopolskiego, Radomia, Sopotu, Stargardu, Starogardu Gdańskiego, Szczecina, Torunia, Warszawy, Włocławka, Wrocławia i Zielonej Góry. Co najmniej 3 zawodników z każdego z klubów udzieliło odpowiedzi, zaś w przypadku 6 klubów odpowiedzi udzieliło 6 zawodników lub więcej. Spośród respondentów 8.1% wstrzymało się od podania informacji na temat swojego ostatniego klubu.

Jeżeli chodzi o staż w rozgrywkach ligi zawodowej, ponad połowa respondentów (53.5%) wybrała odpowiedź „6 sezonów lub więcej”. Następną najczęściej wybieraną odpowiedzią były „1-2 sezony” (25.6%), później kolejno „5-6 sezonów” (12.8%) oraz „3-4 sezony” (8.1%). Łącznie blisko trzech na czterech (74.4%) respondentów posiadało staż dłuższy aniżeli 2 sezony w lidze zawodowej.

Dane powyższe pozwalają uznać, że w ankiecie wzięła udział reprezentatywna gru-

pa zawodników PLK. Ponadto z racji stażu ligowego znakomita większość ankietowanej grupy wydaje się posiadać należyłą wiedzę o realiach dotyczących warunków zatrudnienia oraz doświadczenie w zakresie funkcjonowania rozgrywek ligi zawodowej. W konsekwencji wyniki ankiety pozwalają zobrazować sytuację zawodową koszykarzy występujących w rozgrywkach ligi zawodowej w Polsce.

Dodatkowo ankieta zawierała pytanie dotyczące wykształcenia zawodników. Największa grupa ankietowanych (39.5%) posiada wykształcenie średnie licealne, zaś wykształcenie wyższe posiada blisko jedna trzecia zawodników (32.6%). Dodatkowo, co piąty respondent (21%) jest obecnie w trakcie zdobywania wyższego wykształcenia (studiuje). Uwzględniając odsetek zawodników posiadających wykształcenie średnie-technikum (2.3%), zaledwie ok. 35% zawodników można zakwalifikować do grupy posiadającej „wyuczony zawód”, a więc mogących stosunkowo płynnie podjąć pracę zarobkową poza koszykówką. Informacja ta pozostaje o tyle istotna, że życie zawodowe znakomitej większości respondentów jest ściśle powiązane, by nie powiedzieć zależne, od ich kariery sportowej. **Tym ważniejsze pozostaje więc, by w lidze zawodowej stworzone były odpowiednie warunki zatrudnienia koszykarzy, zaś ich prawa i interesy zawodowe odpowiednio chronione.**

4. Warunki zatrudnienia

Z uwagi na brak powszechnej wiedzy na temat sytuacji zawodowej koszykarzy występujących w lidze zawodowej, a także funkcjonujące w przestrzeni publicznej rozbieżne i nieścisłe informacje w tym względzie, najobszerniejsza część ankiety poświęcona została kwestii warunków zatrudnienia. W tej części znalazły się pytania dotyczące m. in. form prawnych umów zatrudnienia koszykarzy, okresu na jaki zawierane są umowy zatrudnienia, problemów z wykonywaniem umów, w szczególności problemów dotyczących płatności wynagrodzeń oraz dochodzenia roszczeń z tym związanych. Jeżeli chodzi o formę zatrudnienia, w „Czarnej księdze polskiego futbolu” wskazuje się,

że: „Z uzyskanych danych (...) wynika, że zaledwie 44,8 % spośród [piłkarzy] jest zatrudnionych w klubie na podstawie umowy o pracę i może korzystać z ochrony prawnej jaką gwarantuje ten typ zatrudnienia”. W przypadku koszykówki na pytanie o formę prawną ostatniej umowy z klubem zaledwie 2.5% respondentów odpowiedziało, że byli/są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę. Blisko jedna czwarta ankietowanych (24.7%) pozostaje samozatrudniona zawierając z klubem umowę świadczenia usług sportowych i marketingowych w ramach prowadzonej jednoosobowej działalności gospodarczej. Pozostałe odpowiedzi obejmują różne rodzaje umów cywilnoprawnych, w szczególności umowy świadczenia usług sportowych i marketingowych zawierane przez zawodnika poniżej 26 roku życia posiadającego status studenta (18.5%), a także umowę dotyczącą świadczenia usług sportowych oraz oddzielną umowę dotyczącą świadczenia usług marketingowych w ramach prowadzonej jednoosobowej działalności gospodarczej (14.8%). Niektórzy zawodnicy zawierając umowę z klubem, zawierają także dodatkową umowę z podmiotem trzecim, np. umowę reklamową ze sponsorem klubu (4.9%), umowę licencyjną dotyczącą korzystania z praw do ich wizerunku z agencją wizerunkową (3.7%), względnie otrzymują stypendium przyznane przez lokalny samorząd na wniosek klubu (6.2%). W odrębnym pytaniu dotyczącym umów zatrudnienia, 23.5% respondentów potwierdziło, że ich ostatni klub uzależniał zawarcie umowy z zawodnikiem od wyboru konkretnej formy zatrudnienia lub od zawarcia dodatkowej umowy z podmiotem trzecim. Ponadto co czwarty respondent (24.7%) udzielił odpowiedzi, że nie jest mu znana forma prawna jego umowy zatrudnienia, zaś kwestię tę powierza swojemu agentowi.

Odpowiedzi powyższe wskazują jednoznacznie na znaczącą różnorodność, jeżeli chodzi o formy zatrudnienia zawodników w klubie. Wydaje się to być w znacznym stopniu podyktowane obowiązującymi w Polsce przepisami prawnymi w zakresie opodatkowania oraz powszechnych ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych. W tych ramach prawnych poszukiwane są więc możliwie najbardziej opłacalne dla stron formy za-

trudnienia. Dominującą formą pozostaje przy tym samozatrudnienie. W konsekwencji to zawodnicy ponoszą pełne ryzyko gospodarcze prowadzonej działalności, zaś nawet w przypadku braku otrzymania płatności z klubu zobowiązani są samodzielnie regulować zobowiązania publicznoprawne w postaci podatków i składek ubezpieczeniowych. Jednocześnie udzielone odpowiedzi pokazują, że to kluby są inicjatorami rozmów kontraktowych w zakresie form zatrudnienia i poniekąd narzucają zawodnikom swoją wizję współpracy. Zróżnicowanie, jeżeli chodzi o formy zatrudnienia wydaje się prowadzić także do nierówności pomiędzy poszczególnymi kategoriami zawodników na rynku koszykarskim, co też może przekładać się na możliwości rozwoju kariery sportowej. Ponadto różne formy zatrudnienia wiążą się z różnym poziomem ochrony prawnej, co także może mieć niebagatelne znaczenie w przypadku konieczności dochodzenia roszczeń od klubów. Wreszcie brak podstawowej wiedzy w zakresie formy zatrudnienia, w szczególności rzetelnych informacji w kwestii zależności podatkowo-ubezpieczeniowych, prowadzić mogą do sytuacji, w której zawodnik będzie narażony na negatywne dla siebie konsekwencje prawne.

W związku z powyższym dodatkowo podkreślić należy, iż w opinii 84% respondentów zawodnicy polscy nie są traktowani na równym poziomie co zawodnicy zagraniczni, jeżeli chodzi o kwestie zatrudnienia. W komentarzach do ankiety zamieszczane były uwagi wskazujące, że w praktyce obcokrajowcy zatrudniani są na preferencyjnych zasadach. Jak się wydaje wynika to przede wszystkim z powszechnie stosowanych form zatrudnienia zawodników zagranicznych i idących za tym niższych fiskalno-ubezpieczeniowych kosztach ich utrzymania aniżeli w przypadku zawodników polskich. Ponadto ankietowani koszykarze wskazywali, że w praktyce zawodnicy zagraniczni mają pierwszeństwo wypłat. Przytoczone zostały przykłady wypłacania obcokrajowcom wynagrodzenia terminowo, przy jednoczesnych kilkumiesięcznych zaległościach płacowych wobec zawodników miejscowych. Sytuacja ta tym bardziej uwiadcza nierówności, gdy chodzi o szanse i warunki zatrudnienia w klubach ligi zawo-

dowej.

Jeżeli chodzi o termin na jaki zawierane są umowy zatrudnienia w klubach ligi zawodowej, w sezonie 2019/2020 blisko co druga umowa zawarta była na okres jednego sezonu lub krócej (48.2%), zaś co trzeci z respondentów miał zawartą dwuletnią umowę z klubem (34.6%). Natomiast umowy dłuższe na okres 3 lub więcej lat dotyczyły mniej niż co piątego respondenta (17.3%). Konsekwencją zawierania umów jednosezonowych przez blisko połowę respondentów pozostaje stosunkowo niska stabilizacja zatrudnienia w klubach ligi zawodowej. Zmiany kadry zawodniczej z sezonu na sezon nie wydają się wpływać pozytywnie ani na indywidualny rozwój sportowy zawodników, ani też na poprawę poziomu sportowego klubów.

Na pytanie dotyczące zaległości płacowych (wynagrodzenie zasadnicze i premie) w minionym sezonie, aż 58% respondentów wybrało jedną z odpowiedzi twierdzących. Poszczególne odpowiedzi co do zaległości płacowych kształtowały się następująco: nie dłuższe niż 1 miesiąc (16%), 1-2 miesiące (21%) oraz powyżej 3 miesięcy (17.3%). Brak jakichkolwiek zaległości płacowych w poprzednim sezonie potwierdziło 42% respondentów, zaś w przypadku 3.7% zaległości dotyczyły wyłącznie premii.

Ze względu na specyfikę ostatniego sezonu i jego przedwczesne zakończenie z powodu pandemii wirusa SARS-CoV-2 na świecie, która to mogła wpłynąć na zdolności finansowe klubów, kolejne pytanie dotyczyło kwestii zaległości finansowych w ostatnich 5 sezonach. W tym przypadku, zaledwie 22.2% respondentów uzyskało swoje wypłaty w terminie, bez jakichkolwiek opóźnień. Co istotne, zaległości te sięgają zazwyczaj kilku miesięcy oraz dotyczą okresu tak w trakcie trwania rozgrywek ligi zawodowej, jak i po ich zakończeniu (mniej niż 1 miesiąc - 11.1%; 1-2 miesiące - 18.5%; powyżej 3 miesięcy - 40.7%). Uwzględniając, że zaległości powyżej 3 miesięcy dotyczyły największej części respondentów, grupę tę uznać można za poddaną dodatkowemu obciążeniu, wpływającemu tak na życie zawodowe, jak i prywatne. W związku z zaległościami w płatnościach niektórzy zawodnicy zmuszani byli także do sięgania po

oszczędności, względnie do skorzystania z różnych form kredytów. Sytuacja powyższa skutkowała bez wątpienia brakiem możliwości pełnego skupienia uwagi na obowiązkach ściśle koszykarskich.

Na pytanie czy w ostatnich 5 sezonach kluby proponowały zawodnikom zawarcie umowy dotyczącej zaległości w płatnościach po zakończeniu sezonu celem uzyskania licencji na występy w lidze zawodowej w kolejnym sezonie, aż 42% ankietowanych odpowiedziało twierdząco. Z tego grona 24.7% zaznaczyło, że pomimo podpisania umowy klub i tak się z niej nie wywiązał. W ankiecie istniała możliwość skomentowania powyższego pytania w zakresie ilości podpisanych umów. W konsekwencji 32 respondentów podzieliło się tą informacją, z czego 18 wskazało, że zawarło 2 lub więcej umów. Jeden z ankietowanych odpowiedział, że zawarł: „3 umowy ze zmianą daty spłaty”. Inny z respondentów wskazał: „Nie podpisałem umowy, a i tak zaległe wynagrodzenie dostałem 5 miesięcy później”. Odpowiedzi powyższe sugerują, że zawieranie umów w blisko co czwartym przypadku nie służyło realizacji zobowiązań umownych wobec zawodników, lecz stanowiło jedynie sposób na obejście wymogów licencyjnych.

W związku z powyższym odnotować należy, że na przestrzeni ostatnich 5 sezonów nieodpowiedzialna polityka finansowa i notoryczne zaległości finansowe wobec zawodników sprawiła, że 4 kluby występujące wcześniej w lidze zawodowej (z Tarnobrzega, Zgorzelca, Słupska i Kutna) wycofały się z rozgrywek i stanęły przed widmem upadłości. W efekcie także zawodnicy w tych klubach pozbawieni zostali całkowicie możliwości odzyskania należności.

Kolejną kwestią poruszoną w ankiecie były powszechnie znane w środowisku koszykarzy nieetyczne, czy nawet bezprawne działania ze strony niektórych klubów wobec zawodników. Ankietowanym przedstawiona była lista przykładowych pozaumownych działań podejmowanych przez kluby wraz z opcją komentarza. Spośród respondentów 34.9% nie miało do czynienia z żadną z wymienionych sytuacji, 36% dotyczyła kwestia obniżenia wynagrodzenia z uwagi na niezadowolające zdaniem klubu wy-

niki drużynowe, natomiast 16.3% z uwagi na niezadowolające osiągnięcia indywidualne. Z kolei 5.9% respondentów zostało zwolnionych z uwagi na niezadowolające zdaniami klubu osiągnięcia indywidualne, 14% zmuszonych do wypożyczenia lub transferu do innego klubu, zaś 4.7% odsuwanych od drużyny bądź zmuszanych do indywidualnych treningów celem zakończenia współpracy z klubem bądź celem obniżenia wynagrodzenia. Działania powyższe uznać należy za niedopuszczalne, gdyż z uwagi na specyfikę świadczeń umownych oraz niepewność sportowego wyniku, umowy zatrudnienia w sporcie traktowane są jako umowy starannego działania nie zaś umowy rezultatu. Podkreślić należy przy tym arbitralny charakter dokonywanej przez klub oceny formy zawodników lub ich wyników sportowych.

Niezależnie od powyższego 22.1% respondentów wskazało na konieczność wyrażenia zgody na obniżenie wynagrodzenia z powodu kontuzji odniesionej podczas realizacji świadczeń umownych na rzecz klubu, nawet jeżeli ich umowa nie zawierała postanowień w tym względzie. Jeden z zawodników zaznaczył przy tym w komentarzu, że wedle jego wiedzy wszystkie umowy w lidze zawodowej zawierają postanowienia przewidujące konieczność obniżenia wynagrodzenia w przypadku kontuzji. W gruncie rzeczy odpowiedzi w kolejnym z pytań wskazują, że ponad 80% umów zatrudnienia przewiduje możliwość obniżenia wynagrodzenia z uwagi na kontuzję odniesioną w trakcie wykonywania świadczeń umownych na rzecz klubu, z czego blisko 25% także możliwość jednostronnego wypowiedzenia umowy przez klub. Ponad 7% respondentów wskazało przy tym, że ich umowy nie przewidywały obowiązku pokrycia kosztów leczenia kontuzji przez klub, zaś 23.5% wskazało, że mimo istniejących postanowień umownych w tym względzie klub nie wywiązał się z tego obowiązku i zawodnik musiał samodzielnie pokrywać koszty leczenia.

Wreszcie, jeżeli chodzi o sposób dochodzenia roszczeń od klubów, 39.5% respondentów stwierdziło, że dzięki wcześniej istniejącym przepisom PZKosz i PLK warunkujących przyznanie licencji realizacją zobowiązań umownych wobec zawodników, a tak-

że w zakresie respektowania wyroków sądowych/arbitrażowych, udało im się odzyskać zaległe płatności. W przypadku konieczności skierowania sprawy na drogę sądową 11.1% respondentów dochodziło roszczeń w postępowaniu sądowym przed sądem powszechnym, 7.4% przed *Basketball Arbitral Tribunal* (BAT), zaś 4.9% przed Sportowym (Koszykarskim) Trybunałem Arbitrażowym przy PZKosz (STA/KTA). Najbardziej niepokojącą informacją pozostaje przy tym, że blisko 37% respondentów nie zdecydowało się na dochodzenie roszczeń na drodze sądowej przed którymkolwiek z powyższych organów rozstrzygających spory, zaś przeszkodę ku temu stanowiła konieczność poniesienia kosztów wstąpienia na drogę prawną. **W konsekwencji uznać można, że regularne zaległości płacowe oraz idący za tym brak stałego i pewnego źródła dochodu spowodował, że wielu zawodników faktycznie pozbawionych zostało możliwości uzyskania ochrony prawnej.**

5. Epidemia SARS-CoV-2

W związku ze światową pandemią wirusa SARS-CoV-2, cały świat, w tym świat sportu „stanął” w miejscu. Rozgrywki w ligach koszykarskich zostały zawieszane i wznowione dopiero po kilku miesiącach, bądź też przedwcześnie zakończone. Znajdujemy się wciąż we wczesnej fazie analizy zaistniałej sytuacji, niemniej jednak jak pokazuje przywoływane badanie przeprowadzone przez EU Athletes, spodziewane jest, że pandemia wywrze istotny wpływ na najbliższą przyszłość sportu i sportowców, nie tylko pod względem organizacyjnym i ekonomicznym, lecz także zdrowotnym oraz psychologicznym. Aż 90% ankietowanych organizacji zawodniczych wskazuje na płynące od ich członków sygnały dotyczące obniżenia wynagrodzeń, 55% na zmniejszenie liczby ofert kontraktowych dla zawodników, zaś 48% na idące za tym problemy natury psychicznej u sportowców.

Rozgrywki ligi zawodowej koszykówki w Polsce zostały zakończone decyzją zarządu PLK w dniu 17 marca 2020 r. Znakomita większość zawodników (ponad 80%) biorących udział w ankiecie uważa tę decyzję za słuszną. Jednocześnie aż 65% ankietowa-

nych krytycznie ocenia przeprowadzoną przez PLK klasyfikację końcową klubów występujących w rozgrywkach.

W dniu 19 marca 2020 r., a więc zaledwie 2 dni po decyzji o zakończeniu rozgrywek ligi zawodowej w sezonie 2019/2020, kluby PLK wydały wspólne oświadczenie twierdząc, że: „Każdy z klubów Energa Basket Ligi poniesie duże straty finansowe. Równoznaczne jest to z brakiem możliwości wypłacenia pełnych kontraktów zawodników i trenerów za cały, wstępnie planowany, sezon 2019/2020”. Spośród respondentów 63.7% stwierdziło, że wskazywane oświadczenie negatywnie wpłynęło na postawę klubów w zakresie realizacji zobowiązań umownych, względnie na ich postawę negocjacyjną wobec zawodników. W kolejnych dniach po powyższym oświadczeniu, część klubów jednostronnie wypowiedziała zawodnikom umowy. Inne z kolei podjęły z zawodnikami negocjacje w sprawie obniżenia wynagrodzenia wymagalnego w okresie po dniu zakończenia rozgrywek. Spośród respondentów 35% przyznało, że otrzymało wypowiedzenie umowy, z czego 18.7% nie otrzymało w ogóle wynagrodzenia, którego płatność przypadła po dniu wypowiedzenia, zaś z 16.3% klub podjął renegecje w sprawie płatności wynagrodzenia, w tym zaległości za okres przed dniem zakończenia rozgrywek. Natomiast 60% respondentów nie otrzymało wypowiedzenia umowy, jednak klub podjął z nimi negocjacje w celu obniżenia wynagrodzenia za okres przypadający po dniu zakończenia rozgrywek. Zaledwie wobec 5 % odpowiadających w ankiecie zawodników klub zrealizował w pełni wynikające z umowy zobowiązania finansowe. Generalnie 36.3% respondentów uznało, że klub zachował się wobec nich *fair* w związku z obecną sytuacją.

Jeżeli chodzi o decyzję PLK o szybszym rozpoczęciu nowego sezonu 2020/2021, zdania wśród zawodników są podzielone – 27.5% respondentów popiera tę decyzję, 38.8% ocenia ją krytycznie, zaś 33.8% nie ma w tej kwestii zdania. Z pozytywów tej decyzji zawodnicy wymieniali szybszą możliwość powrotu do gry i otrzymywania wynagrodzenia, szybszą możliwość pozyskiwania środków od sponsorów dla klubów, a tak-

że potencjał marketingowy związany z szybkim startem rozgrywek, w tym w zakresie transmisji telewizyjnych, ze względu na brak rozgrywek konkurencyjnych dyscyplin. Z negatywnych aspektów wymieniane są: niepewność co do budżetów klubowych na najbliższy sezon, co też przekłada się negatywnie na negocjacje kontraktowe; brak rozliczenia klubów z zawodnikami za sezon poprzedni; słabszą możliwość pozyskiwania klasowych zawodników zagranicznych oraz istotne poluzowanie wymogów regulaminowych wobec klubów co też może prowadzić do eskalacji konfliktów na linii kluby-zawodnicy w przyszłości.

6. PZKosz i PLK a zawodnicy

Jednoznaczne wypowiedzi padają w kwestii postawy PZKosz i PLK wobec zawodników. Aż 91% respondentów stwierdziło, że organizacje te nie dbają o interesy zawodników, ale przede wszystkim chronią interesy swoje oraz klubów. Pozostała część respondentów wstrzymała się od odpowiedzi, zaś żaden zawodnik nie ocenił pozytywnie działalności wskazywanych organizacji w stosunku do zawodników.

Jeżeli chodzi o zmiany regulaminowe przeprowadzone przed sezonem 2020/2021 aż 95% respondentów ocenia je negatywnie, uznając, iż naruszają one prawa zawodników. Wśród powodów wymieniane były: jednostronne narzucanie zawodnikom warunków umów zatrudnienia, w tym ograniczanie możliwości wyboru organu rozstrzygającego spory; ignorowanie wyroków sądowych/arbitrażowych w przedsezonowym procesie licencyjnym, nieuwzględnienie w przedsezonowym procesie licencyjnym wcześniej istniejącego obowiązku rozliczenia umów z zawodnikami.

Zapytani o najważniejsze ich zdaniem problemy występujące w koszykówce w Polsce zawodnicy za najważniejsze uznali: notoryczne problemy z płatnościami w niektórych klubach i trudności z dochodzeniem należności (92.5%); brak jednolitego głosu zawodników w relacjach z klubami, PZKosz i PLK (70%). Dodatkowo, zawodnicy wskazywali m.in. na słabość marketingową i organizacyjną ligi zawodowej oraz niektórych

klubów przekładająca się na niską popularność rozgrywek, brak możliwości pozaboiskowego rozwoju przez zawodników, słabość systemu szkoleniowego oraz aktualne rozwiązania regulaminowe dotyczące liczby zawodników polskich i zagranicznych w składach drużyn.

7. Związek Zawodowy Koszykarzy

Ostatnia część ankiety służyła do poznania opinii zawodników w temacie utworzenia Związku Zawodowego Koszykarzy, potrzeby jego istnienia oraz kierunków dalszej aktywności ZZK.

Niemalże każdy z respondentów (98.7%) pozytywnie ocenia pomysł powołania do życia ZZK. Jednocześnie 34.2% respondentów uważa, że ZZK rozwija się i działa prawidłowo, zaś 64.6% wskazuje na potrzebę podejmowania przez ZZK intensywniejszych działań. Zaledwie jeden z respondentów stwierdził, że nie widzi potrzeby istnienia ZZK.

Zapytani o 3 najważniejsze kwestie, którymi powinien zająć się ZZK, niemal wszyscy respondenci (93.7%) zaznaczyli odpowiedź: *„Bronić wspólnych interesów i stanowić głos zawodników w relacjach z klubami, PLK i PZKosz podejmując działania prawne i dążąc do uregulowania w formie negocjacji zbiorowej określonych kwestii (jak np. w lidze hiszpańskiej, włoskiej oraz NBA)”*. Drugą z najczęściej zaznaczanych odpowiedzi (49.4%) było: *„Bronić wspólnych interesów i praw zawodników podejmując działania prawne przed organami władzy publicznej, sądami powszechnymi lub FIBA”*. Ankietowani zawodnicy widzieliby również ZZK jako organizację informującą opinię publiczną o problemach polskiej koszykówki (34.2%), a także wspierającą zawodników w ich rozwoju osobistym i pozaboiskowym, poprzez organizowanie szkoleń, kursów i webinarów z różnych dziedzin (36.7%). Z kolei 39.2% respondentów wskazało, iż ZZK powinien umożliwiać pomoc prawną dla zawodników, zaś 20.3% stwierdziło, że ZZK powinien także interweniować w klubach w sprawach indywidualnych.

Odpowiedzi powyższe wyraźnie wskazują na potrzebę istnienia ZZK jako reprezen-

tanta koszykarzy jako całej grupy zawodowej. Największe oczekiwania zawodników w stosunku do ZZK dotyczą przy tym działań, które można by określić jako dotyczących obrony zbiorowych praw i interesów koszykarzy. Natomiast przypuszczać można, że w sprawach indywidualnych zawodnicy skłonni są polegać przede wszystkim na swoich agentach, zaś ZZK powinien odgrywać w tym zakresie co najwyżej rolę wspierającą.

8. Wnioski końcowe

Analiza uzyskanych w ankiecie odpowiedzi wskazuje jednoznacznie, że pierwszorzędnym problemem z jakim borykają się koszykarze ligi zawodowej są notoryczne problemy z terminową realizacją płatności. Sytuacja ta negatywnie odbija się na rozwoju zawodowym i sprawach osobistych wielu zawodników, a także prowadzi do sytuacji konfliktowych na linii zawodnik-klub. Zamiast więc w pełni koncentrować się sportowej rywalizacji, zawodnicy często zmuszeni są podejmować pozaboiskową „walkę” o zaległe płatności z nierzetelnie działającymi klubami. Wielu zawodników nie jest przy tym w stanie dochodzić roszczeń z uwagi na istniejące bariery finansowe. Brak jednoznacznej postawy PZKosz i PLK w kwestii zaległości płacowych wobec zawodników, w tym redukcja wymogów licencyjnych stawianych przed klubami, nie sprzyjają rozwiązywaniu wskazanego problemu.

Niekorzystne wydaje się także znaczne zróżnicowanie, jeżeli chodzi o formy zatrudnienia zawodników (w tym zawodników zagranicznych), skutkujące nierównymi szansami na rynku pracy w lidze zawodowej. Niektóre formy zatrudnienia pociągają za sobą przy tym niewystarczającą ochronę prawną oraz mogą narażać zawodników na negatywne konsekwencje prawne. Dodatkowo niepokojące może być narzucanie przez klubów zawodnikom warunków współpracy, nie tylko jeżeli chodzi o formę prawną umowy, ale także w kwestii nacisków w kwestii obniżenia wynagrodzenia, względnie rozwiązania umowy w przypadku niezadowolających osiągnięć sportowych lub kontuzji. W efekcie pożądane wydaje się podjęcie rozmów pomiędzy zawodnikami (także

ich agentami], klubami, PZKosz i PLK celem wypracowania możliwie jednolitego modelu zatrudnienia w koszykówce, w ramach którego należycie chronione były prawa i interesy tak pracowników, jak i pracodawców. W tym celu niezbędna może okazać się współpraca powyższych podmiotów z organami publicznymi.

Zawodnicy krytycznie oceniają aktywność PZKosz i PLK jeżeli chodzi o ochronę praw zawodników, widząc w tych organizacjach przede wszystkim obrońców interesów klubów. Jednocześnie zawodnicy wyraźnie twierdzą, że pożądane jest istnienie ZZK jako organizacji mogącej prezentować wspólny głos koszykarzy. W tym zakresie wyraźnie zarysowuje się więc potrzeba rozpoczęcia realnego dialogu społecznego na linii PZKosz/PLK - kluby - ZZK, który pozwoliłby na wypracowanie rozwiązań ukierunkowanych na poprawę w zakresie stosunków zatrudnienia w lidze zawodowej.

Ankieta uwidacznia kwestię braku należytego zabezpieczenia edukacyjnego wśród zawodników, w szczególności na wypadek konieczności przedwczesnego zakończenia kariery sportowej. Specyfika aktywności zawodowej w sporcie odbiega w znacznym stopniu od aktywności w innych zawodach. Kariera sportowa jest dynamiczna z uwagi na stosunkowo częste zmiany miejsca pracy, a jednocześnie relatywnie krótka. Ponadto zarówno jej jakość, jak i długość pozostają w znacznym stopniu zależne od sytuacji zdrowotnej zawodników oraz nieodłącznie związanych z karierą sportową kontuzji. Wydaje się, że wśród zawodników nie brakuje świadomości, jeżeli chodzi o potrzebę przygotowania do życia zawodowego po karierze sportowej. Niemniej jednak brakuje systemowych rozwiązań, które umożliwiłyby zawodnikom przygotowanie się do wyzwań zawodowych po zakończeniu kariery, w tym umożliwiłyby zagospodarowanie ich wiedzy i doświadczenia w obszarze koszykówki zawodowej. Również w tym zakresie rysuje się potrzeba aktywności ZZK, względnie współpracy pomiędzy PZKosz i PLK a ZZK.

W świetle powyższych uwag odnotować należy badanie EU Athletes, które pokazało, że sytuacje kryzysowe - jak np. aktualna pandemia wirusa SARS-CoV-2 - uświa-

damiają sportowcom potrzebę zrzeszania się w celu obrony wspólnych praw i interesów. Spośród 29 stowarzyszeń i związków zawodowych sportowców ankietowanych przez EU Athletes z 15 krajów europejskich, aż 93% - w tym ZZK - odnotowało znaczący wzrost zainteresowania ich działalnością. Największe oczekiwania sportowców w tym względzie dotyczyły wyrażania wspólnego stanowiska w kierunku pracodawców oraz wsparcia i doradztwa w sprawach finansowych i prawnych. Podobne wnioski co do zakresu działalności ZZK płyną także z wyników ankiety przeprowadzonej wśród polskich koszykarzy zawodowych. Dodatkowe oczekiwania wobec ZZK dotyczą kwestii edukacji, co wydaje się istotne szczególnie, gdy chodzi o kwestie znajomości konsekwencji związanych z wyborem różnych form zatrudnienia.

Wyniki ankiety przeprowadzonej przez ZZK z pewnością nie powinny być traktowane jako bezwzględny wyznacznik sytuacji zawodowej każdego z koszykarzy występujących w lidze zawodowej. Niemniej jednak zakres przeprowadzonego badania wyznaczony przez reprezentatywną grupę respondentów oraz udzielone odpowiedzi umożliwiają zidentyfikowanie podstawowych problemów oraz mogą stanowić punkt wyjścia do dalszych działań. ZZK dziękuje wszystkim respondentom za wzięcie udziału w ankiecie i udzielenie szczerych odpowiedzi. ZZK będzie dążył do intensyfikacji swoich działań w zakresie ochrony praw i interesów koszykarzy zawodowych. ZZK wyraża przy tym nadzieję, że przedstawione wyniki ankiety i wnioski z niej płynące pozwolą zapoczątkować realny dialog społeczny w polskiej koszykówce.

WWW.KOSZYKARZE.ORG

 ZWIAZEK@KOSZYKARZE.ORG

 FB.COM/KOSZYKARZE

 @KOSZYKARZE